

Verdieping 3

Maatschappelijke Impactanalyse (MIA)

In gesprekken met de bewoners of (gemeentelijke) organisaties die actief zijn in de buurt komen vaak snel wijkbrede kansen naar voren. Woonkwaliteit is de meest voor de hand liggende, want daar ligt de fysieke overlap. Daarnaast worden kwaliteit, uitstraling en toegankelijkheid van de openbare ruimte vaak genoemd, zoals vervanging van riool, drainage, hittestress en wateroverlastaanpak. Maar ook sociale aspecten worden genoemd, bijvoorbeeld veiligheid, comfort, financiële onafhankelijkheid, gezondheid en sociale cohesie.

Maar zijn al die genoemde elementen ook kansrijk en koppelbaar? Om dat te onderzoeken voer je een MIA uit. De MIA is een instrument waarmee de meerwaarde van koppelopgaven bepaald kan worden. Kern aan het uitvoeren van de MIA zijn de volgende vragen:

- Hoe kan de energietransitie bijdragen aan het creëren van processen die van meerwaarde zijn voor de wijk?
- Hoe verhouden de benodigde inspanningen, veranderingen, aanpassingen en verwachte opbrengsten zich met elkaar?
- En waar liggen dan koppelbare opgaven voor de energietransitie?

Met een MIA wordt methodisch bepaald of een manier van werken, een project, een aanpak of een interventie, via directe en indirecte effecten kan leiden tot meerwaarde. Ook kan worden bepaald welke groepen meer of minder profiteren van de maatschappelijke impact en wanneer en hoe die meerwaarde tot stand komt. De meerwaarde kan ook ten goede komen aan toekomstige generaties en/of aan bepaalde doelgroepen met achterstanden.

De MIA wordt voorafgaand aan de uitvoering, voorafgaand aan de keuze van een bepaalde werkwijze verricht. De bepaling van meerwaarde is gebaseerd op beredeneerde aannames. Ook kan bepaald worden hoe de maatschappelijke meerwaarde kan worden vergroot.

In een MIA wordt bepaald welke alternatieven de meeste maatschappelijke meerwaarde opleveren. De impact wordt bepaald voor zoveel mogelijk relevante betrokkenen en ten opzichte van de situatie dat de alternatieven niet worden uitgevoerd maar het doel nog steeds wordt nagestreefd. Want er gebeurt altijd wel wat. Het gaat erom het verschil te bepalen tussen het wel of niet uitvoeren van de aanpak.

De inzet bij Transform om te komen tot een meer integrale aanpak die synergie oplevert. In een MIA wordt gekeken naar de veronderstelde effecten van de integrale aanpak ten opzichte van de situatie dat er niet gekozen wordt voor een integrale aanpak.

Zo wordt bepaald welk 'mandje' van koppelkansen het meeste kansrijk is om de wijk te laten profiteren van investering en effecten van interventies.

Deze analyse vindt plaats met alle stakeholders, ook met bewoners, in verschillende effectensessies. De start van de MIA gaat dus hand in hand met het ophalen van de leefwereld van bewoners en het DNA van de wijk, die als uitgangspunt worden genomen. Die oorzaak-gevolgketens van hoe de opgaven in de wijk kunnen profiteren van investeringen of effecten van de energietransitie worden geschaald op kansrijkheid en haalbaarheid.

Met de MIA inventariseer je welke koppelbare opgaven de meeste hefboomen kunnen creëren in een specifieke wijk, maar ook welke interventies mogelijk ongewenste uitkomsten met zich mee kunnen brengen. Het afwegen van de positieve en negatieve elementen draagt bij aan het gericht ontwikkelen van kwaliteit, gezamenlijke ambitie en meer draagvlak. Met het vertalen van de kansrijkheid in kwantitatieve en kwalitatieve scores krijg je een (meer) objectieve waardering van de kansen. Dit draagt bij aan het selecteren van de meest kansrijke koppelopgaves. Op die manier kan gefundeerd draagvlak gecreëerd worden voor een integrale benadering van de wijkaanpak.

Het vertrekpunt van de MIA is de energietransitie in de wijk. De noodzakelijke investeringen in (woon)gebouwen en woonomgeving bieden kansen om het project te koppelen aan andere investeringen in de gebouwde omgeving. Denk daarbij aan de renovatie van woningen en aan de herinrichting van de woonomgeving. Ook maatregelen ten behoeve van hittebestrijding of het verbeteren (grond)waterbeheer zijn op te nemen.

Een eventuele koppeling vraagt om extra inspanningen in de vorm van investeringen (uit te voeren door andere instanties zoals woningcorporaties en de gemeente), maar ook om extra aanpassingen van plannings, werkprocessen en de toedeling van verantwoordelijkheden, bevoegdheden en taken. De investeringen leiden tot extra kwaliteit van (woon)gebouwen en woonomgeving.

In sommige wijken zal sprake zijn van achterstanden in het dagelijks beheer van woningen en woonomgeving en ten aanzien van het sociale woonklimaat. Ook kan bekeken worden op de overlast voor bewoners die samenhangt met bepaalde maatregelen berekend kan worden. Zonder aantoonbare meerwaarde werkt dat immers weerstand in de hand.

Een MIA volgt de volgende stappen:

1. Probleemanalyse

Het doel bepaalt de wijze waarop je naar de impact kijkt. Startpunt is welk doel nagestreefd wordt en welke probleem er opgelost dient te worden. Gaat het om alle potentie van de energietransitie te benutten? Om iedereen mee te laten doen? Het zo betaalbaar mogelijk aan te bieden met zo min mogelijk overlast? Om binnen de wijkontwikkeling het momentum van energietransitie te benutten? Om sociale achterstanden weg te werken?

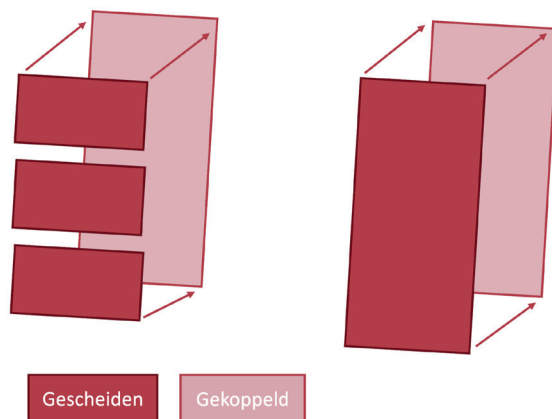
2. Afbakenen

Inhoudelijk betreft de afbakening de domeinen waarbinnen je maatschappelijke impact wil meten. Methodisch gaat het hier ook om het afbakenen van het geografisch niveau waarvoor de effecten en impact worden bepaald (wil je effect meten op buurt, wijk of gemeenteniveau?) en hoe ver we in de toekomst gaan kijken bij het bepalen van de omvang van de effecten (tot hoever in de toekomst is het redelijk om het mee te nemen?)

Verdieping 3

3. Alternatieven definiëren

Centraal staat de juiste afweging aan de voorkant tussen alternatieven. Binnen de MIA worden alternatieven opgesteld en vergeleken met gekoppelde aanpakken versus een niet gekoppelde. De veronderstelling is dat koppeling leidt tot een grotere outcome en daarmee ook meer impact in de wijk (zie **Figuur 8**).

Figuur 8: Outcome gescheiden vs gekoppelde opgaven

4. Effectenanalyse

Het doel is om alle relevante effecten te benoemen; gewenst en ongewenst. Samen met de stakeholders wordt ingeschat wat de effecten van de werkzame bestanddelen van de inte-grale aanpak zijn. De volgende vragen kunnen daaraan ondersteunend zijn:

- “Wat zou een ideaal effect zijn van een integrale aanpak van fysieke en sociale op-gaven?”
- “Wat voor effecten verwacht je in de toekomst als we door gaan zonder integrale aanpak?”

Er wordt bekeken bij wie de baten terecht komen en wie de kosten dragen. Komen de baten inderdaad terecht bij de doelgroepen voor wie de inspanningen bedoeld zijn? Ook kan in-zicht verkregen worden welke partij er op achteruit gaat (kosten zijn veel hoger dan de ba-ten) en of die gecompenseerd kan worden door een partij die er erg op vooruit gaat. Zo kan je maatschappelijk effect optimaliseren door uitwisseling te krijgen tussen bijvoorbeeld een overheid en een corporatie.

5. Bepalen impact

De impact worden gewaardeerd, gekwantificeerd of zelfs gemonetariseerd. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijke geoperationaliseerde effecten van energietransitie: CO2-reductie; aantal woningen kwalitatief verbeterd; toegenomen opleidingsniveau van bewoners; hoge-re participatiegraad; toegenomen WOZ-waarde et cetera.

Typische afwegingen in de MIA

- De opbouwwerker die leert om energie-advies te geven óf de jeugdervaringsplek die een kookshow geeft óf de installateur die een cursus observeren heeft gehad.
- Een investeringsfonds inrichten om kwetsbare eigenaar-bewoners in VvE's met achterstallig onderhoud mee te nemen in de investeringen in gespikkeld bezit. Óf dat niet doen om de totale businesscase voor veel meer bewoners positief te houden.
- Het werkbedrijf van de gemeente met opleidingsplekken inschakelen óf een bedrijf uit de buurt die dat het werk doet en daarmee een impuls aan de lokale economie en werkgelegenheid geeft. Geeft dat laat-

Alternatieven afwegen/effecten inschatten

Het positieve van koppelkansen benutten is dat je een groter effect kunt sorteren, doordat het budget doelmatiger besteed wordt. Bijvoorbeeld dat fysieke ingrepen ook een sociale component kunnen krijgen, zoals het creëren van ontmoetingsplekken bij het vernieuwen van de openbare ruimte. Op sociaal vlak kan je effecten benoemen als het creëren van betrokkenheid (waaronder vrijwilligerswerk), eigenaarschap (de regie hebben) en sociale cohesie. Door een integrale benadering kan de buurtscore sneller stijgen bijvoorbeeld door een toegenomen veiligheidsgevoel, meer leefbaarheid, verantwoordelijkheid, betrokkenheid, sociale cohesie, meer groen en ontmoetingsplekken. De veronderstelling is dat zonder integrale aanpak er mogelijk een lage buurtscore blijft en mensen meer het gevoel krijgen dat de energietransitie hen wordt opgedrongen waarbij hoge kosten komen kijken en dat de opgaven zowel fysiek als sociaal blijven toenemen. Er zal mogelijk meer weerstand voor de energietransitie zijn. Er wordt wel aan de andere opgaven gewerkt maar die zijn minder zichtbaar en zonder overkoeplend verhaal. Dat kan ervoor zorgen dat wijkbewoners overvraagd worden vanwege de vele participatietrajecten. Mogelijk leidt dit ook tot een langdurig en versnipperd proces met veel obstakels.

Of bovenstaande ook echt optreedt, wordt onderzocht in de fases van het afwegen van alternatieven en effecten inschatten.

Bron: RIGO rapport A Tale of Two cities (2021)